

Megjelenik minden csütörtökön sok féle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1,50 kr. Előfizetheti minden postahivatal és könyvárusnál.
Hirdetések díja: 4 hasábas petit sor 9 uj kr. **Szerkesztői szállás:** mézáros utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

A magyarországi iparos mozgalmak.

Az elmúlt idők mostoha viszonyaiban találja magyarázatát, hogy iparunk a kellő mérvben nem fejlődhetett. Az ország egészen magára hagyatva, s közlekedési eszközök hiányában a művelt és dolgos külföldtől is elzárva, az ipar terén csakis a legmindennapi szükségletekre szorítkozott, s állandó volt a ferde viszony, mikor saját nyers termékeinket drága pénzen a külföldről hoztuk vissza iparcekkék alakjában. Midőn a negyvenes években a szellemi élet fölpezsdült, legkiválóbb férfaink már hangoztatták az anyagi téren való elmaradásunkat, s ezzel együtt az ipar emelését. A 48-diki események nagyszerű küzdelmei azonban elnyomatással végződtek, s Magyarország Ausztriának oly része lett, melynek erősödése, jóléte nem állt a hatalom érdekében.

Az 1867-diki kiegyezés után, a mint hazánkról levették a bilincseket, az összeműködő erők egyik hatalmasbja: az ipar, teljes zűbbedésben volt. Az ország iparüző része csakhamar érezte, hogy a szükségletek kielégítésére nem képes többé; hogy a fejlődött ízlés, a jólét emelkedésével járó kényelmi vágy, többet követel immár, megnyit nyújthat; hogy a jutányos árakra nem képes, hogy: szóval a szomszédos Ausztria ipara s a művelt külföld mellett nem versenyképes. A hadsereg felszerelése, melyre a magyar ipar is számított, kizárólag egy német consortium kezébe került, sőt a honvédség felszerelésénél sem látszott oly megbízhatónak a magyar ipar, hogy egészen rá lehetett volna azt bízni; áldozatokra pedig nem volt hajlandó a kormány.

Az országgyűlés ezalatt új ipartörvényt alkotott, melylyel levette az iparügyre rozsdásodott bilincseket, eltörölte a céhrendszert, s manifestálta az iparszabadságot. Az iparos-világ előtt egészen új korszak nyílt meg, melyet lehetetlen volt közönyösen nézni. Nagy díszletére válik iparosainknak, hogy rögtön fölismerék a helyzetet. A mi azóta történt, mind élénken tanúsítja, hogy mily buzgó vágygyal ohajtják haladni, s helyrehozni sok idők nagy mulasztásait.

A pesti országos iparegylet köréből indult ki először (1868-ban) az első figyelmeztető szózat, hogy a magyar iparos-osztály legfőbb teendője az egyesülés, mert a hanyatló ipart s az iparos-osztályt az anyagi és társadalmi téren egyedül az egyesülésben rejlé erő emelheti föl.

Magyarországnak van egy nagy s vagyonos osztálya, mely eddig meglehetősen nyomtalanul mosódott el, és speciális jellege nem tudott kiborodni. Más, előhaladt államokban ez osztály —

bécsi világkiállítás, mely a szomszéd állam iparát ismét emelni fogja.

A céhek fölöszlásával az iparosok egyesülésének eszméje mindinkább előtérbe lépett. Ennek valóztatására szólalt föl a sajtó, ezt kezdték sürgetni a tekintélyes iparosok. Hála az égnek, a szó nem hangzott el a pusztában. Ma már minden város iparosai egyetlekre lépnek, s külön szakosztályokba oszolva, a megfelelő szakosztály a céhek megmaradt vagyonát is segítségül veszi.

Mind többet olvasunk az iparosmozgalmak felől. Gyűléseket tartanak, alapszabályokat alkotnak, s az egyesülés ténye körül nagy az érdekltség.

Mind ezt pedig az országos iparosszövetség indította meg. E szövetség felől akarunk egyet-mást röviden elmondani.

A már megindult iparosmozgalmak közepette az országos iparegyesület nemzetgazdasági szakosztálya 1871. évi március 31-kén elhatározta, hogy Pestre országos iparosgyűlést hív egybe, mely az új ipartörvények életbelépte által elkerülhetlen iparrendezés kérdését tárgyalja. Streitmann József győzősi iparos volt az első, ki megragadva a kínálkozó alkalmat, az ország különböző részében levő iparosokhoz körlevelet intézett, azt kérdezvén tőlük: hajlandók lennének-e küldöttjeik által egy országos iparos-gyűlésben részt venni, melyen a fontosabb iparérdekű kérdéseket kellene megvitatni? E kérdésre egyhangú helyeslés volt a válasz. Az országos iparosgyűlés létesíthetése tekintetéből a pesti iparosok és nemzetgazdák 1872. január elején Pesten előleges érte-

Ráth Károly, az iparos szövetség elnöke.

kezletet tartottak, mely elhatározta, hogy a következő hóban az országos iparosgyűlés megtartassék.

Február 25—26-dik napjain történt ez meg. Képvisele volt az ország összes iparosvilága, s 2000 iparos tanácskozott a redout termében. Itt kimondák, hogy az ország iparosai szövetszereznek, s a szövetség központi bizottsága Pesten legyen. A szövetség törekvési edjút is határozottan formulázták, s annak főbb pontjai a következők:

kezletet tartottak, mely elhatározta, hogy a következő hóban az országos iparosgyűlés megtartassék.

Február 25—26-dik napjain történt ez meg. Képvisele volt az ország összes iparosvilága, s 2000 iparos tanácskozott a redout termében. Itt kimondák, hogy az ország iparosai szövetszereznek, s a szövetség központi bizottsága Pesten legyen. A szövetség törekvési edjút is határozottan formulázták, s annak főbb pontjai a következők:

Károly

I. Kivánjuk, hogy a közmívelődés és az iparos szakismeretek fejlesztése erélyesen előmozdíttassék. II. Kivánjuk, hogy hártatlanok el mindazon akadályok, melyek a hazai iparnak fejlődését gátolják; különösen: szüntessék meg a hazánkat pénzügyileg is megkárosító jelenlegi vámrendszer és léptetessenek életbe oly váмок, minőket hazai iparérdekeink kívánnak. Hazánk bank- és hitelügye tételessék függetlenné, s alkotassék egészséges alapon nyugvó magyar nemzeti bankrendszer. Követessék hazánk anyagi érdekeinek megfelelő és a szállítási díjak leszállítására törekvő erélyes nemzeti vasúti politika. A hazai ipar fejlődését lehetőtlenné és az iparra súlyosan nehezödő jelenlegi megadóztatás helyébe — gyökeres adóreform és különösen a monopoliomok és indirekt fogyasztási adóknak fokozatos mellőzése útján — oly adórendszer léptetessék, mely mindennemű vagyon értéke után kiszámított tiszta jövedelmének egyenlő megadóztatását és a kezelési költségeknek lehető leszállítását veszi célba. III. Kivánjuk, hogy az állami szükségletek, főleg hadi felszerelések és egyéb országos vállalatok szükségletei a hazai ipar által fődíztessenek. IV. Kivánjuk, hogy a hazai ipart érdeklő országos intézkedéseknél a hazai iparosok megbízottjainak véleménye meghallgattassék és figyelembe vessék. V. Kivánjuk, hogy az iparosoknak a nagy iparral szemben versenyre képesítő társulati szervezkedésére alkalmas törvények alkotassanak.

Az iparos-szövetség a politikai mozgalmakba vágó elvet is mondott ki, nevezetesen azt, hogy a törvényhozásban szakférfiak által fogja magát képviselteni, s az iparosok — pártkülönbség nélkül — felhasználják befolyásukat, hogy az iparszövetség alapján álló képviselőket válasszának. A politikai pártok közt levő nagy különbség miatt azonban eddig még ez nem történt, miután az iparos-szövetség elvei mellett a választásoknál a közjogi elvek voltak irányadók.

A szövetség közlönyéről is gondoskodott, mely elveit és az iparosok érdekeit képviselje. E közlöny testvérlelapunk, a »Heti Posta.«

Az iparos-szövetség programjával ez ideig egyetlen képviselőjelölt lépett föl Kozlovárt: Ráth Károly, az iparos-szövetség elnöke, de a választási mérleg nem az ő részére kedvezett.

E pillanatban az ország minden részében kiváló helyet foglal el azon mozgalom, mely az iparosokat hivatva van minden városban iparos-egyletekbe forrasztani, s különböző iparosokat egy compact egésszé tömöríteni. Érdekesnek találjuk tehát bemutatni azon férfiu areképét, ki az országos iparos-gyűlés bizalmából mint szövetségi elnök a mozgalmak élére állítottat, s ki mind műveltsége, mind szakbeli ismeretei, mind pedig ügybuzgalma által a fővárosi kereskedelmi és iparos körök egyik kiválóbbja. Ez Ráth Károly.

Az iparos szövetség megalakításában kiváló része van, s annak ügyeit most nagy erélyvel vezeti. Különböen neve már régebb idő óta ismeretes a kereskedelem és ipar terén. 1869-ben alapította Pesten a »Miesei és Ráth« cég alatt ismeretes első magyar szalmakalap- és szalmafonatgyárat, s e magában kevésbé jelentékeny cikket oly iparágá fejlesztette, hogy a cég jelenleg elismert első helyet foglal el mind Magyarországon, mind Ausztriában, s a Pesten és Bécsben létező gyárak készítményei a külföldi piacokon is mindinkább ismeretessé válnak. 1867-ben a párisi világtárlaton e cég nyert Magyarországon Ausztriából egyedül érdem és iparágban, mely alkalomból ő felsége Ráthnak a hazai ipar körül szerzett érdemeiért a koronás arany érdemkeresztet adományozta.

Ráth különösen két irányban törekedett iparágát Magyarországon mindinkább meghonosítani és fejleszteni: mint a népipart és mint fegyveripart. Az első tekintetben 1868-ban — kapcsolatban az akkor fölmertült népnevelési kéré-

déssel — a hírlapokban közzétett »nyílt levelek« közfigyelmet gerjesztett; alaposan és érdekesen kimutatta számos külföldi statisztikai adat nyomán a szalmafonás, mint nálunk legalkalmasabb népiparág több vidéken, különösen a Székelyföldön való meghonosításának nemzetgazdasági fontosságát. Jelentékeny ösztöndíjakat tűzött ki e népiparág okoszerű fejlesztése körül fáradozó néptanítók számára; Posten saját költségén szalmafonó iskolát állított föl, melynek mindkét nembeli tanoncain utiköltséggel, szállással stb. látta el.

Nem kevésbé áldozatkész tevékenységet fejtett ki Ráth a szalmaiparnak a fegyverházakban alkalmazása körül. Több megyei fegyverházban, különösen a komáromiban, az összes fegyverek az ő költségén tanítottak be és jutányosan foglalkoztattak. A váci országos fegyvertételekben évek óta számos fegyver állandóan Ráth gyári vállalata számára munkálkodik. Egy, az országos iparegyesületben tartott fölvilágosításban a fegyveripar körül szerzett tapasztalait és a szükséges reformok iránti nézetét ismertette, és figyelmeztette a hazai iparosokat a fegyverházakban még mindig jóformán veszteglő roppant munkaerőre.

Különös erőszereettel viseltetik saját iparága mellett a gőzhajózás iránt: az őt magyar gőzhajóársulat fuziójának egyik jelentékeny tényezője volt. Mindenki ismeri híreiről a tavaly Balaton-Füred számára épített kis sétagőzöst, »Gizella«-t. Szintén ő indította meg Türr tábornokkal és Houchard Ferencel a Budapest közt létező csavargőzös-közlekedést, melyben most a »Gizella« is részt vesz.

Ráth egyes hírlapi cikkei fölmertül fontosabb kereskedelmi vagy iparkérdésekben, mint alapos értekezések, mindannyiszor figyelmet gerjesztenek. Egyik legtevékenyebb tagja a bécsi kiállítási bizottmány végrehajtó választmányának is. Az országos iparegyesület f. é. április havi közgyűlésén egyhangulag alelnöknek választott meg. E napokban a Székelyföldön utazott, hogy ott a szalmafonást meghonosítsa, mi a téli munkátlan időben e szorgalmas népnek jelentékeny keresetet biztosítsa.

Ráth Károly 1838. jul. 6-án született, s gondos nevelésben részesült. Külföldön tanult, többi közt a világhírű thuringiai nevelő-intézetben, Schneppenthalban. A szakbeli ismereteken kívül széleskörű tudományos készütsége van, egyformán rendelkezésre állván az ó- és újkori nyelvek (latin, angol, francia, német, olasz). Egyike ő a legtevékenyebb magyar iparosoknak, kihez minél több hasonlót kell ohajtanunk, s kinek erélye és ügybuzgalma az iparos szövetség fontos ügyében igen jelentékeny tényező.

A ki engem szeret.

Szellők se fognak lengni, a nagy
Bimulattól, ott, merre ő jár;
Figyelni fog léptere minden,
S kitér neki a esillagsúgár.

Fényt ült nyomán a por, s a kőnek
Érzéke támad őt esodálni!
Magába mélyed a világzaj:
A hiúság örök lármai.

Mig ő megy, megy, hű, aggó fölvel
A boldogítás fényes útján:
Köszönti őt a rózsák s liljomp,
Illatjokat eléje szórván.

Hajlongni fog a büszke eser, s a
Bús füz reggetni fogja lombját;
S a méla fenyők sügva-búgva
Szerelmeket elpanaszolják.

S ő a köszöntést elfogadja;
Hálat int a nagy hódolatnak;
Vigaszt s résztvétet a fenyűknek...
De szerelméhez nem juthatnak.

És ő megy, megy, hű, aggó fölvel,
S útjában állni senki nem mer,
Szemében földöntúli lüggal,
Szívében örök szerelmmel.

S a rózsák, liljomp, eser s a bús füz
Hogy kit szeret, kíváncsún kérdik,
S a választ hallják a fenyűk is...
S őt tölem mind, mind úgy irigylik.

BENEDEK ALADÁR.

A tücsök a tűzhelyen.

Elbeszélés Boz-Dickenstől.
(Folytatás.)

És Dotra mutatott, ki a tűznél ült gondolatokba merülve, kis gömbölyű állat kezére támasztá és a lobogó lángba nézett. A fuvaros előbb nejlére, azután Tackletonra nézett, végre még egyszer nejlére és még egyszer Tackletonra.

— Ó tisztel és becsül téged, engedelmes is kétségkívül! — mond Tackleton. — Taddod, hogy nem vagyok sentimentális, tehát ennyivel én is beerném. Vagy azt hívő vagy, hogy talán más valami is kell még ehhez?

— Azt hiszem, — viszonzá a fuvaros, — hogy kilajhtanám az ablakon, ki ezt tagadni akarná.

— Helyesen! — válaszolá a másik szokatlanul élénk hangulattal. — Minden bizonynyal! Ezt kétségkívül megtennéd. Természetesen. Hogy is ne! Meg vagyok győződve. Jó éjt, szép álmokat!

A szegény fuvaros akarata ellenére otthoniatlanul, bizonytalanul érezte magát. És miután tetetetre képtelen volt, igen hamar zavarba szokott jönni.

— Jó éjt, kedves barátom! — mond Tackleton részvevőleg. — Tisztán látok, ugy van, tisztán. Nem akarjátok a holnap estét nekünk szentelni? No jó, holnapután, mint tudom, látogatóba mentek. Én is eljövök s magammal hozom jövendőbelimet, javára fog válni. Nos, jó lesz! Köszönöm! Mi ez?

A fuvaros felesége sikoltotta el magát. Hangos, csengő, régtöni sikoltás volt ez, hogy hangzott tőle a szoba, mint egy üvegharang. A kis asszony fölugrott üléséről és úgy állott ott, mintha a meglepetés és ijedség megdermesztette volna. Az idegen a tűzhöz közeledett, s melegedés végett egy lépcsyre állott meg tőle. Egész magatartása nyugodt volt.

— Dot! — kiáltott a fuvaros. — Mary, edesem, mi bajod?

E pillanatban valamennyien körülé csoportosultak. Caleb, ki tetőtől-talpig föl volt skatulyázva, az ijedség első pillanatában Tolpats hajába kapott, de azután rögtön bocsánatot kért.

— Mary! — kiáltá a fuvaros, feleségét karonfogva. — Beteg vagy? Mi baj? Szólj, edesem!

De feletle helyett összecsapta kezeit és izgalmas görösös nevetésben tört ki. Azután eltakarta arcát kötényével és keservesen zokogott. Azután is nevetett és ismét sirt, majd panaszkodott, hogy fázik, és kérte férjét, hogy vezesse a tűz mellé, hol ismét helyet foglalt előbbi helyén.

Az öreg ember még mindig ott állott, egész nyugodtan.

— Már jobban vagyok, John, — mondá, — már semmi bajom.

De John nem távozott oldaláról. Miért fordult tekintetével az idegen öreg úr felé, mintha meg akarná szólítani? Vagy eltévedtek gondolatai?

— Csak szédülés volt, kedves John... véletlen... valami egyszerre megjelent szemeim előtt... nem tudom mi volt, de már elmúlt, egészen elmúlt.

— No, csak hogy elmúlt! — mormogott magában Tackleton. — Csak azt szeretném tudni, mi baja lehetett. Hé Caleb, jer ide, ki ez a szürke fejű?

— Nem tudom, sir, — felelé Caleb sottogva, — soha sem láttam ez életben. Pompás figura egy diótörő számára. Egészen új minta. Ferde szájjal és tokával felségesen venné ki magát.

— Nem elég rút! — jegyzé meg Tackleton. — Vagy talán jobb lenne gyufatartónak! — okoskodott Caleb, mely gondolatokba merülve. — Minő minta! A feje srófra járna, a gyufa pedig

talpán lenne meggyújtható. Minő gyufatartó volna ez így, a mint itt ül, egy gentleman kandallójának párkányán!

— Nem elég rút! — ismétlé Tackleton. — Semmi különös rajta. Jer, vedd e skatulyát. Remélem, semmi baj már?

— Semmi, semmi! — biztosítá őt a kis asszonyka. — Jó éjt!

— Jó éjt, — mondá Tackleton, — jó éjt, John Peerybingle! Vigyázz a skatulyára, Caleb. Ha elejtet, megöllek. Szuroksötét az éj, és rút idő. Mi? Jó éjt!

Igy távozott, de nem a nélkül, hogy egy vizsgáló, mindent szemügyre vevő tekintetet ne vetett volna vissza. Caleb, a lakodalmi tortával fején, követte.

A fuvaros annyira megijedt kis felesége rozsléte miatt, és annyira el volt foglalva megnyugtatótatásával és ápolásával, hogy az idegenről egészen megfeledkezett és csak akkor vette ismét észre, midőn a többiek távoztával is még ott látta állni.

— Nem tartozik hozzájuk, látod édesem! — mond John. — Intek neki, hogy távozzék.

— Bocsanat, kedves barátom, — szólítá meg őt az öreg, félreje közeledve, — bocsanat annyival is inkább, mert a mint láttam, feleséged rozsléte éri magát; mitűn azonban kísérőm nem érkezett még meg, a ki nélkül gyöngöseséimmél fogva (itt fülére mutatott) nem távozhatom, félek, hogy félreértés van a dologban. Az éji vihar, mely kényelmes kocsidat oly kívánatosá tette, még jobban dühöng, mint eddig. Tegyétek meg azt a szívességet, és adjatok egy ágyat az éjjelre.

— Adunk, adunk, — kiáltá Dot, — minden bizonynyal!

— Oh! — mond a fuvaros, kit meglepett hitvesének azon sietsége, melylyel az belegegyezését adta. — Nos igen, semmi szavam ellene; de nem vagyok teljesen biztos, ha vajjon...

— Pszt! — vágott közbe Dot. — Kedves John!

— Ej, hiszen egészen süket! — mond John.

— Tudom, de... Igen, sir, minden bizonynyal. Igen, igen. Legott álluzom, elkészítem az ágyat.

A hogy így kisietett, oly sajátgósan zavart és izgatott volt, hogy a fuvaros nem tudta mire vélni a dolgot.

— Vésd föl a nagyonyó ágyát, — éneklé Tilly Tolpats a karján szendergő kis esőesőmőnek, — és az össze borult kis barna és a bodros fejű eljön majd, megemeli süvegét és megijeszti a kicsikét, a mint esőnösen a tűz mellett üldögél.

A lélek néha megmagyarázhatlan figyelemmel hallgat apróságokra, különösen ha valami váratlanul érte. A fuvaros is, a mint a szobában föl s alá járkált, magában e gyermekes összefüggéstelen dajkadalt egyre-másra ismételte, énekelte, annyira, hogy utóljára könny nélkül tudta. Ezalatt Tilly Tolpats a kicsikének fejéről levette a főkötőt, végighúzta rajta nehányszor kezét, s azután, mintha ezzel a babonának eleget tett volna, ismét fejébe húzta a főkötőt.

— És ha megijedt a kicsike, a mint esőnösen a tűz mellett üldögélt, hát mitől ijedhetett meg Dot, azt szeretném tudni? — töprengett a fuvaros föl s alá járva.

Szívéből utálta a játékkereskedőnek sugdosó természetét, megveté, és mégis bizonyos homályos, határozatlan nyugtalansággal telt meg keble; mert Tackletonnak igen ravasz, hamis járásu esze volt, ki egyetlen megjegyzésével ki tudta hozni sodrából. Igaz, hogy esze-ágában sem volt Tackleton szavai és feleségének szokatlan magaviselete között összefüggést keresni, mégis összefolyt lelkében e két tárgy, és nem tudta őket szétválasztani.

Az ágy csakhamar elkészült, és a vendég, ki egy eszébe theán kívül semmit sem fogadott el, csakhamar visszavonult. Dot, ki most már jól érezte magát, férje számára odatolta a kandalló mellé a nagy karosszéket, megtölte a pipát,

átnyújtá neki, és szokott kis székevel helyet foglalt mellette.

Rendesen ezen a kis széken szokott ülni; sejtelmével kellett birnia annak, hogy az egy igen szeretetreméltó, csábító kis székeeske. Dot megszeföldön a legjobb pipatömő volt, sőt azt merem mondani, hogy négy világöröszben nem volt párja. Látni kellett, a mint kis gömbölyű ujjacsáját a pipába dugta, azután a szárba fúj, hogy kitisztogassa; hogy nekiállt, mintha a szár csakugyan be lett volna dugva, legalább is tíz-tizenkétszer belesipolt, azután mint valami távesövet szeméi elé tartotta, és ilyenkor kerék kis orrocskáján egy nyomtalanul eltűnő redő keletkezett. Oh! szép volt ezt nézni. A mi a dohányt illeti, e tekintetben is a méertő magaslatán állott; és a mint a fuvaros szájába vette a pipát, és ő a fídbussal oda lépett hozzája és ráhelyezte azt, oh! ez művészet, valóságos művészet volt.

A tüesök és a forraló, elkezdvén ismét énekelket, tanúságot tehetnek róla. A vidám, újra lobogásnak indult tűz tanúskodhatik mellette. A kis arató ott a kakukos óra tetejében tanúságot tehet róla. És a fuvaros fellegetlen homlokával és ismét elsimult arcával mindenek előtt!

És a mint így nyugodtan is elmélázva pipázgott, és a schwarzvaldi kakukos óra esőnösen ketyegett, és a piros tűz lobogott, a tüesök cripelt, akkor a ház és tűzhely ezen géniusza — mert ez volt a tüesök — előjött, és a szobába varázsolta az élet változatos képeit. Az egész szoba tele lett Dotokkal, kiesinyekkel és nagyokkal, különféle korbeliekkel. Dotok, kik mint vidám gyermekek futkostak előtte, és a mezőkön virágokat téptek; szemérmes Dotok, kik a deli, magas kőről szemlélve és kipirult arcával állanak; fiatal menyecske Dotok, a mint megérkeznek új lakásuk ajtajai előtt, és bübajos zavarral és esodálkozva veszik át a háztartás kulcsát; a mama Dotok, sajátos Tilly Tolpats alakok kíséretében, kik a kis új polgárokat vizik a keresztelésre; matrona Dotok, kik még virágzó arcával vezetik a fiatal Dotokat, leányukat a tánc színhelyére, és örködnék fölöttük; a kővér Dotok, rózsás képű unokáktól körülvéve; elbervadt Dotok, kik botra támaszkodva, biegnék nagynehezen előre. De öreg fuvarosok is fölmerülnek, vén és vak »Boxer«-okkal lábaiknál, és új kocsis és lovak fiatal gazdákkal; »Peerybingle testvérek,« ez áll írva a kocsis oldalán, és beteg, elaggott fuvarosok, szelid kezektől ápolva, és sírdombok rég elhunytt, elköltözött fuvarosokkal, zöld, gondallal ápoltt sírok a temetői fái alatt. És a mint a kis tüesök mindezeket szeméi elé varázsolta, — mert látta őket, habár változatlanul csak a tűzbe nézett, — a fuvaros oly megkönnyülten és boldogan érezte magát szíve körül, hálát adott lelke mélyéből házi isteneinek, és annyit sem törődött ezentúl Gruff és Tackletonnal, mint tíz.

De ki volt azon férfialak, azon fiatal ember, kit ugyane tüesök oly közel varázsolta az »ő« oldalához, és ki oly elhagyatottan és egymagában látszott állni? És miért áll még most is oly közel hozzája, jobbával a kandalló párkányára támaszkodva és folytonosan ismételve:

»Férjhez ment s a férje nem én vagyok!«

Oh, Dot! Kedves Dot! Férjed álomképei között nincs hely ez alak számára. Miért vetette árnyékát házi tűzhelytek fölé?!

Második cripelés.

Caleb Plummer és vak leánya, mint a mesékben szokták mondani, egy összetörött dióhéjházban laktak, Gruff és Tackleton nagy házában tőszomszédságában. Plummer konyháját egy kalapácsütéssel tönkre lehetett volna silányítani, és az egész épület anyagát egy talyicskán tovaszállítani. Az ily katasztrófa csak megszerpítette volna az ottani környéket. Caleb Plummer fidele úgy tapadt a főpülethez, mint egy békateknő a hajófenékhez, vagy egy esigabiga az ajtóküszöböz,

vagy mint a tányérgomba a fa derekához. És mégis ez volt azon mag, melyből a Gruff és Tackleton-fa sudárba szákkent; és e kis töredékony, kidült-bedült tetőzet alatt készítette és látott el egy egész nemzedék néhai gyermekvilágot az utolsóöltött Gruff. A gyermekvilág játszott, észszerűre e sok bohó játékot, és azután aludni ment.

Említetttem, hogy Caleb s szegény vak leánya itt laktak, itt éltek; pedig nem fejeztem ki jól magamat, mert Caleb az igaz, hogy itt élt, itt lakott, de szegény vak leánya nem: másutt, találékonyágának varázspalotájában, hol a nélkülözés és szegénység ismeretlenek, és a gondok zárt ajtóikra találnak. Caleb nem volt hüvész, csakis azon egyetlen, még számunkra fennmaradt magikus művészetnek volt birtokában, az odaadó, önfeláldozó, és soha meg nem haló szeretet magiájának. Tanítója e művészetben a természet vala, és ennek iskolájából jöttek napvilágra mind e esodák.

A vak leány soha sem tudta meg, hogy a tetőzet roskatag, a falak barnultak, és itt-ott lefelelt róluk a vakolat, s hogy a vak repedések, melyek napról-napra tágultak, hiába várják a javító kezeket, hogy a gerendák rothadnak és ereszkednek. A vak leány soha sem tudta meg, hogy a vas rozsdásodik, a fa pudvás és a tapeták leváltak, hogy a ház formája, sajátképi lénye elenyészett; már nincs meg többé. A vak leány soha sem tudta meg, hogy durván formált agyagedények állottak a párkányon, hogy nyomor és esüggedés lakik vele egy föld alatt, hogy Caleb ritkás haja szürkült és mindegyre szürkül örök éjbe borult szeméi előtt. A vak leány soha sem tudta meg, hogy gazdájuk kemény szívű, érzéketlen, fudya teremtés, hogy Tackleton, egy szóval Tackleton. A vak leány azon hitben élt, hogy Tackleton egy kedélyes, jókedvű egyén, ki szereti a tréfát, ki dacára, hogy valóságos védanalyaluk, a háláról mitsem akart tudni, hallani.

És mindez Caleb munkája volt, az ő egyszerű, igénytelen apjának munkája. Az ő tűzhelyének is volt egy tüesökje, és midőn egy izben, mikor az anyátlan vak gyermek még nagyon kiesi volt, szomorúan megfigyelte e fáradhatlan kis muzsikust, akkor úgy érezte, mintha azt súgnák fülébe, hogy a legnagyobb nélkülözések is áldással válhatnak, s hogy a gyermek kevéssel is boldog lehet. Az egész tüesök-nemzedék hatalmas szellemekből áll, ha a velük összeköttetésben álló emberek mitsem is tudnak erről, a mi különben igen gyakori eset szokott lenni; és az egész láthatatlan világban nincs édesebb, hívebb hang, melyben oly vakon bízni lehetne és mely oly szeretetreméltó tanácsokat szólna, mint az, melyen a házi tűzhely szellemei szólnak hozzánk.

Caleb és leánya szokott műhelyükben ültek, mely együttáll ebédlőjük és hálójuk is volt, és dolgoztak.

Oly sajátgós physiognomiája volt itt mindennek. Szerteszét apró, egészen és félig kész babaházikók heverték a társadalom különféle osztályai szerint: külvárosi házak középsorsú bábuk számára; konyhák és hónapos szobák az alsóbb osztályu bábuknak; nagyvárosias paloták főrangú bábuk számára. Egy-kettő e házak közül már be is volt butorozva, s ha nem esodódnak, talán éppen a szerényebb igényű közők vétettek itt figyelembe; mások ismét minden pillanathban berendezhették itt magukat a legdrágábban. Asztalok, székek, keretvek, ágyak és kárpitosmunkák gazdag választékban heverték itt egész a boltozatig. A főrangú közők és a nagyrabesült publikum, kiknek kényelmére mindezek készültek, szintén szerteszét heverésznek itt asztalon, kosarakban. Azon rangfokozatot illetőleg, melyet ezen alakok a társadalmi életben elfoglalni hivatvák, s a mely határvonalnak megjelölése, mint tudjuk, az életben átkozott nehéz: e bábuk készítői páratlan ügyességgel jártak el. Nem állapodtak meg egyszerűen annál, hogy megkülönböztetésül az egyiket bársonyba és selyembe, a másikat

vászonba és rongyokba öltöztették, oh! ők sokkal találébb egyéni megkülönböztetési rendszert állapítottak meg, mely minden félreértést kizárt.

Igy például az előkelő bábu delnőnek tagjai viaszból voltak. Ez tanúskodott a kék vérről. A társadalmi léposózet legközelebbi fokán álló bőrből, s az ezek után következők durva vászonból készültek. A közönséges népek meg kellett elégednie fakézzel, falábal; és így egyszer mindenkorra meg volt szabva mindegyiknek hatásköre, társadalmi állása oly szigorúan, hogy abból sem fölébb nem emelkedhetett, se nem degredálthatott.

A bábukon kívül Caleb Plummer szobájában még sok mindenféle tanuskodott keze ügyességéről és munkájáról. Itt voltak Noé-bárkák különféle állatokkal és madarakkal, egy férj és feleséggel, a kik dacára, hogy igen szűk térre voltak szorítva, biztosíthatom önöket, hogy igen tisztességes életet folytattak. Caleb Plummerrel mindenestre nagy, merész költői licencia volt, hogy a Noé-bárkákra kopogókly és esőngetyű-húzókat valának alkalmazva, hihetőleg a reggeli látogatók és levélhordók számára. Ez különben az egész épületnek némi tetszetős vonást kölcsönzött. Látni lehetett itt továbbá melancholikus kis kocsiakat, melyek valahányszor kerekük egyet fordult, szerfölött panaszos hangot hallattak. Azután tömördek hegedűt, trombitát és hasonló kintő eszközöket; ágyukat, cimereket, kardokat, lándzsákat és puskákat annyit, hogy számuk nincs. Apró bukfencező emberkéket vörös nadrágban, kik szakadatlanul egy magas piros szalagu létrára másztak, hogy onnét fejre lebukjanak. Igen különös gondolat!

Nagy számban voltak itt tiszteletré méltó külsejű öreg urak, kik mintha eszüket vesztették volna, ide-oda ugráltak. Minden fajta állatok, különösen lovak, paripák, arabs véretek és agyonesigázott parasztagbék talppal és talpnélkül, fából faragott és igaz sörénnyel. De valamint a lehetetlenségek sorába tartozik azon százakra menő bolondabbnál bolondabb figurák fölszámllása, melyek egy fordulásra minden lehető esztelenséget elkövetni késznek nyilatkoznak, úgy nem képzelhető oly emberi ostobaság és gyöngeség, mely Caleb Plummer raktárában közvetlen képviselővel ne rendelkezne. És pedig korántsem túlhajtva; hisz nem ritkán oly csekélységek működnek közre, hogy férj és feleség afféle bakugrásokat követnek el, minöket a játékkeroskedésekben találunk.

(Folytatása következik.)

A legutolsó északi expedíció élményeiből.

— Koldewey K. tengerészkapitány után. —

11.

April 3-kán Haystack alatt ütöttünk sátort. Ez volt a legészakibb hegy, melyet Clavering látott. Mikor egy hógörgetegen keresztül akartuk szállítani számunkat, összerögt. Mig az ács kijavítá-

jon. Pézsmányomokat is láttunk több helyütt. Egyébiránt ez itt nem tartozik a ritkaságok közé.

Másnap reggel, a mint az ács kávéért akart kimenni a szánhoz, közvetlen a sátor közelében egy medvét pillantott meg, mely hihetőleg lakmározás reményében tartott élelmi zsákunk felé. Azonban nem sok hősi vér szorult belé, mert a mint észrevette az ácsot, azonnal kerekelt oldott. De az ács sem volt röst, s különben jó vadász

hírében állván, gyorsan utána röpített egy golyót és pedig oly hatalmasan, hogy a szörös mackó azonnal összevagyott. El lehet képzelni, minő öröme adott ez okot. Azonnal kiugrottunk takaróink alól, előkerestük kecsinket és nem került tíz perche, már le volt fejtve a medvebőr, s a legjobb darabok úgy melegében a fazékba vándoroltak. A medvezsíról néhány vitorlavászon-rongy segítségével tüzet élesztettünk, és addig sütöttük, pirítottuk a medvesteakákat, míg csak mindegyikünk jól nem lakott. Valóságos lakomát ültünk, azután új erővel és vidám kedvvel folytattuk ismét útunkat, a szép bőrt és maradékokat a rókák-nak és varjúknak hagyva. Legtöbb hasznát kétségkívül a zsírnak vettük, miután ennek segítségével képesek lettünk többször halva t olvasztani, és ezáltal az annyira kintő szomjuságot esillapíthatni. Az északi sarkvidéki szánuatázásnak ez egyik legkellemetlenebb oldala.

A rákövetkező napokban meglehetősen jó előre haladtunk. Nehány hirtelen és váratlanul jött fergegetet leszámitva, az időjárás türeht volt, a léghőmérsék pedig átlag véve soha sem 15 f. R. alól. Az út ha göcsörtös is, de kemény és szilárd volt, és mi azon reményben ringattuk magunkat, hogy a 78 fokig eljuthatunk, a nélkül, hogy élelmi szereink fogyatékos volta visszatérni kényszerítene.

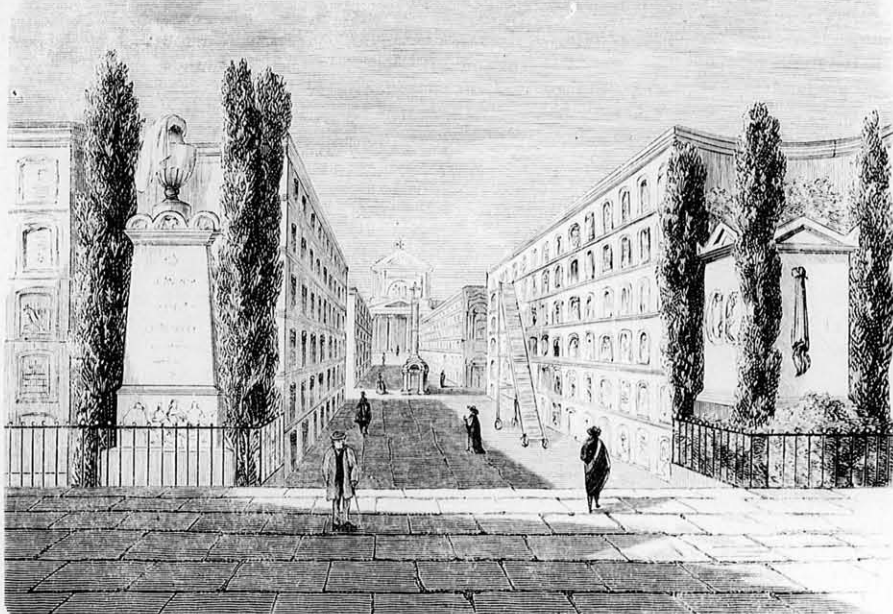
Az északi szélesség 76 f. 6 p. alatt egy alacsony fokra értünk, hol az eszkimók utolsó nyomaira akadunk. Azon kövekből készült ismert körök voltak ezek, a hogy az eszkimók nyári sátorukat megerősíteni szokták. A legfontosabb kutatás és keresés dacára sem találtunk semmiméni házi szert, és minden oda mutatott, hogy már rég odahagyhatták e pontot az eszkimók.

Ha vajjon több nyílt víz volt-e itt azelőtt a part mentében?

Lehetséges. Az utóbbi időkben azonban, s erről a jég formatiója tanúskodott, itt közelben sehoh nyílt víz nem lehetett, e nélkül pedig az eszkimók nem existálhatnak. Szereszét

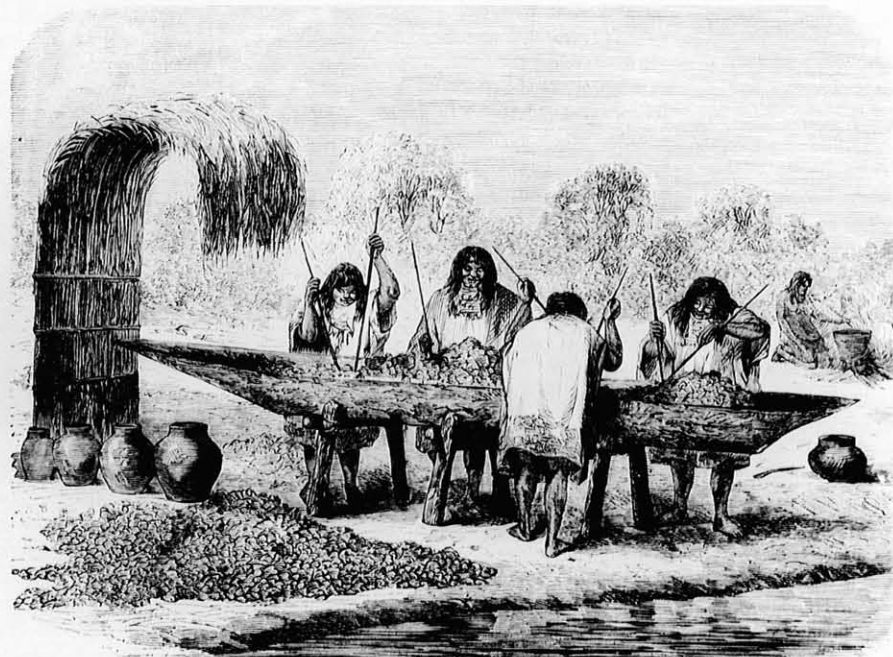
fűzesalit zöldet, távolabb a völgyekben és a hegyek oldalán különféle pézsmányok legelésztek, de a melyekre az idő rövidsége miatt — fájdalom — nem vadászhattunk.

Tovább kellett mennünk északra. Az északi szél, 76 f. 25 p. alatt egy magas, meredek, zord tekintetű, mintegy háromezer láb magas szirtfokhoz értünk, melyet vad és komor alakja miatt »Ördög foká«-nak neveztünk el. Ettől délnyugot-

Spanyolországi temető.

sával foglalkozott. Payer főhadnagy társaságában fölmentem a 900 láb magas hegyre, melynek csúcsáról észak felől egy még teljesen ismeretlen vidék bontakozott ki előttünk. Az egész táj innét mély völgyületekben nyult el északra, északkeletnek kimagasló vidék, melynek déli csúcsa a 76 fok alatt fekszik: szigetnek látszott, mi legálább nem láttuk, hogy összeköttetésben lett

Indus olajtörök.

volna az északnyugoti vidékkel. Egyenest nyugotnak tőlünk egy nagy völgy terül el, mely a Clavering-féle mappán mint öböl Rosencath Inlet név alatt ismeretes. Keletnek határt nem ismerő messzeségben sima jégtükrök csillogott, a mit nagyon természetesen találtunk. A hegy déli részén itt-ott már vegetációra akadunk, sőt néhol már csapadék is zöldsétek, jelölül, hogy a nap már megkezdé melengető befolyását a megfagyott tala-

nak egy nagy öblönyult be, tömérdek meredeken felszökő, pittóresk alakú szigetekkel és oromzattal. Háttérben óriási gletserek mutatkoztak, és híhetőleg azokról eszúztak le azon nagy jég-hegyek, melyek az öblö partjain emelkedtek. A nap verőfényénél és a sötétkek égboltozat mellett a főséges látvány nagyszerű hatással volt ránk és bőven kárpólt bennünket azon fáradsalmak- és nélkülözésekért, melyeket szenvedtünk.

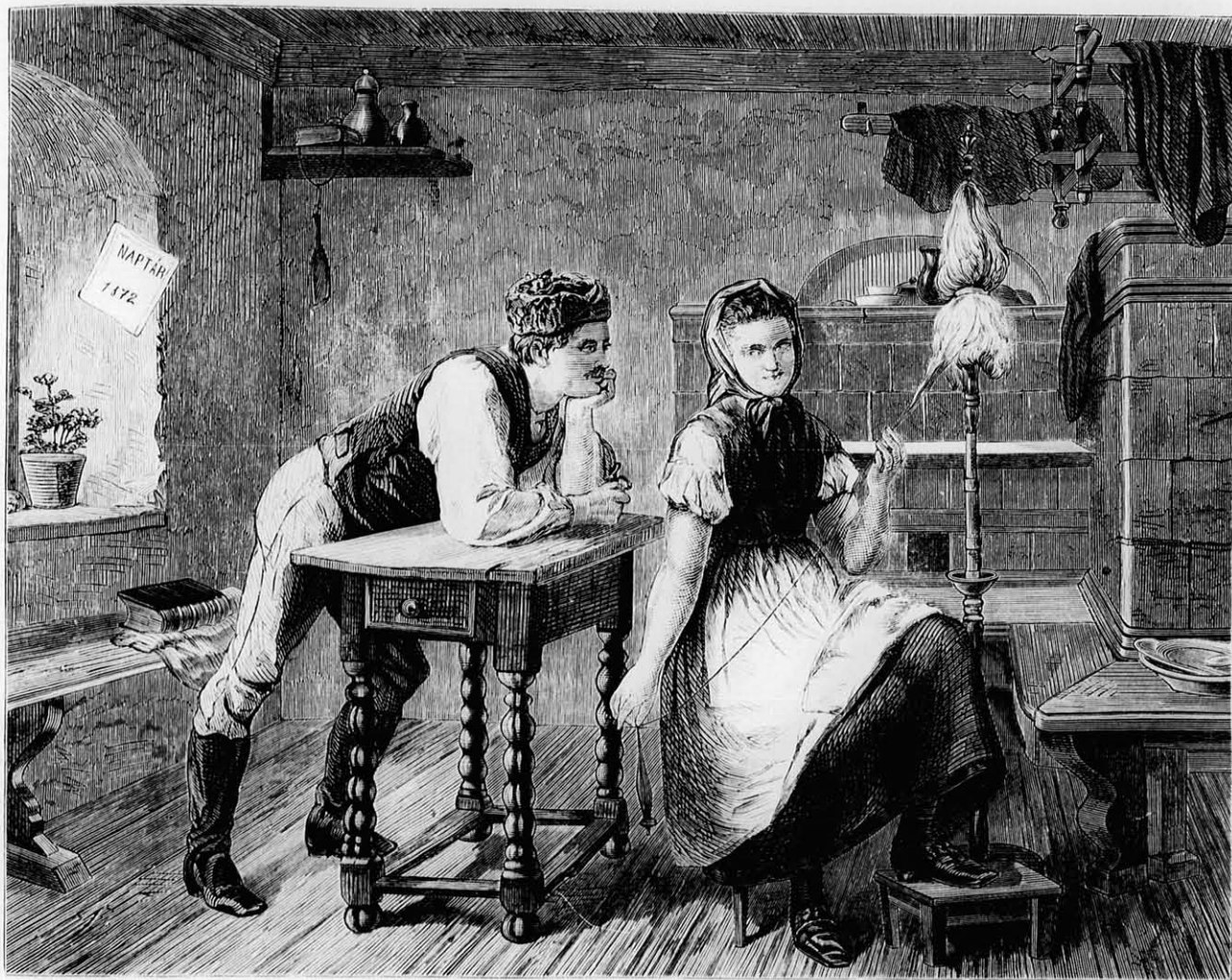
E fölött néhány mérföldnyire északra nagy meglepetésünkre süppedékes hóra bukkantunk, úgy hogy néhol térdig beleestünk, s csak nagy-nehezen tudtuk szánunkat előre vinni. A viharok, melyek másutt a havat mindenütt keményre fagyasztották, itt úgy látszik, kevésbé dühöngtek. A hófúvások, melyeknek formáiója, fekvése az uralkodó szelek irányát hirdetik, itt nem bírtak eléggé eles kinyomatu körvonallakkal. Sőt később midőn meteorológiai észleleteinket összehasonlítottuk, azt találtuk, hogy ugyanekkor a »Germania« hajó kikötőjében iszonyú fergeteg dühöngött, e hósvatagban pedig esődes, borongós idő uralkodott.

lett az északi ködök és szelek nagyban gátoltak bennünket előhaladásunkban, úgy hogy csak ápril 11-kén értünk egy öblöbe az északi szélesség 76 fok 50 perc alatt. E pontnak »vihar-öblö« nevet adtunk, s a kényszerítő körülményeknél fogva ez lett számított legészakibb pontja. Élelmi szereinket az utóbbi napok rendkívüli fáradsalmi következtében beállott nagyobb mérvű étvágy szerfölött megfogya ztotta, úgy hogy a visszatérésről már komolyan kellett gondolkoznunk. Hogy a külső partokhoz juthassunk, néhány mérföldet déli irányban kellett utazni, de miután a kilátás véget mindenképpen meg akartunk mászni egy magas hegyet, Payer főhadnagy azt tanácsolta, kísértük meg ezt mindjárt az öblöből kiindulva. Nekem, — fájdalom! — az utolsó napok óta szembántalmam volt. Megvakított a hó, és így nem tekinthettem át a vidéket, de az adott viszonyoknál fogva az előterjesztett indítványt tartottam én is legjobbnak.

12-kén reggel útra keltünk, hogy mindenekelőtt egy keletnek fekvő hegyet mászjunk meg.

lelőseinket alkalmasabb időre halasztani. Vissza-
sítettünk a sátorba, nehogy megiepien bennünket a közeledő zivatar.

A mint megérkeztünk, azonnali takaróink alá bujtunk. A legokosabb, mit ilyen időben tehetünk. És csakugyan az erősen fútyuló szél csakhamar valóságos orkánná fejlődött, mely még ápril 13-kán is egyre vigasztalhattuk magunkat, hogy istenes dolgot mivelünk, az igaz, csak a kényszerűség folytán. Sokat ért ekkor egy korty cognac, mely vérünkbe ment, átmelegített bennünket és mély álmot esalt szemreinkre, és így a zivatar, éhség és unalom vég nélküli nyomorúságain átségitett. Sőt nekem hasznomra is volt a fergeteg, a mennyiben az alatt szembántalmamból teljesen kigyógyultam.

Élelkep: »Bizalmas óra.«

Itt már az út rendkívüli erőfeszítésekkel járt, naponként alig tehettünk két tengeri mérföldet. Embereink velünk együtt mindent elkövettek, hogy mielőbb kivergődjünk e hósvatagból, és nem sokára siker koronázta fáradsalmainkat. Alattunk ugyanis néhány sziget feküdt, a hol sokkal jobb út várakozott ránk. Ápril 9-kén este érkezünk ide és én Payer főhadnaggyal fölmentem a nagyobb sziget legmagasabb csúcsaira, részint hogy lerajzoljuk a vidéket, részint hogy a következő út irányát meghatározzuk, miután úgy találtuk, mintha zsákutcába jutottunk volna, honnan a tengerpart el nem érhető. És csakugyan északra egy nagy öblöt pillantottunk meg, melyet köröskörül hegyek segélyeztek, észak és északnyugotnak pedig óriási gletserek emelkedtek ki belőle. Egyedül kelet felé juthattunk ki a külső partokra; ez irányba kellett tehát venni útunkat, annyival is inkább, mert célunk az volt, hogy áttekinthessük a tengert, s megtudhassuk a part további futását észak felé.

Az út itt kissé jobb volt, nem súlyodtunk oly mélyen a hóba, de 18–20 fok temperatura mel-

melynek ormáról szép kilátás kínálkozhatik délnek és keletnek. Könnyű északi szél lengedezett, a légmérsék 23 fok R. volt. Fölmentekor erősebben kezdett fújni a szél és a légáramlat déli irányt vett, mely mindig biztos jele szokott lenni a közelgő zivatarnak. Szemeimet nagyon bántották a kavargó szelek, szemüvegem minduntalan elhomályosult és nagyon keveset láthattam. Mindemellett följutottunk úgy a hogy a csúcsra, s levettém egy pillanatra szemüvegemet, hogy legalább teljes átnézettel bírjak. Keletnek a tenger határtalan jégsíkok képezett. A nagy sziget délnek meredek partokban fut alá, a nélkül, hogy valahol ébolszerű hajlásai volnának, valamint velünk szemközt a hegyek is sima szirtlapokban nyultak magasba. Észak felé egy fensík terült el, mely csaknem észrevétlenül még több száz lábra emelkedett. A mind egyre erősbülő szél és alacsony temperatura miatt azonban lehetetlen volt tovább a csúcsra időznünk, de még lehetetlenebb a hegy hátán északra folytatni útunkat, a mint eleintén szándékunk volt. Le kellett egyelőre mondanunk az útról, és vizsgálódásainkat s ész-

Ápril 14-kén este végre lecsillapult az idő. A légmérsék szokatlanul emelkedett (9 fok R. állott), úgy hogy a hó olvadásnak indult takarónkon, s mi úgy voltunk, mintha moesárban feküdtünk volna. Ekkor mindenünk egyet húzott a cognacból, leráztuk, úgy a hogy lehetett bundáinkról a havat, és a harmadik éjjelt félig ébren, félig alva, félig fekvő, félig ülve töltöttük.

De előbb-utóbb minden nyomorúság véget ér. Ápril 15-kén reggel, nagypénteken, a nap ismét tisztán és barátságosan mosolygott alá. Egy jó reggeli után, mely egy esőse forró kávéból, hideg szalonából és kenyérből állott, én, Payer főhadnagy, Ellinger Péter és Klenzer Tódor matrözök elhagytuk a sátor. A légmérsék 14 f. R. volt, a szél északról jött, de csak igen gyöngén, a levegő világos és tiszta. Sonkát, konyert s egy üveg cognacot vittünk magunkkal. Csomagunk egy szögmérőből, távesőből és két fegyverből állott. Utunkat egyenest északi irányba vettük, a keletnek fekvő hegy hátgerincén mindig fölebb és fölebb.

Délelőtt még fehér felhők gyülekeztek az ég

déli oldalán, melyek mindögre főlebb húzódtak és sűrűsödtek, úgy hogy ismét zivatarrá volt kilátásunk. Mi azonban nem hagytuk magunkat zavartatni, kétszerezett hűvel és erővel tartottunk előre, hogy mielőbb befejezzük munkálatainkat, mert hisz ezen kirándulástól függött egész számunk eredménye. A viharok különben is már nagyon hátra vetettek bennünket, és a gyogyatékön lévő élelmiszereket is intettek a mielőbbi visszavonulásra.

Útközben sok helyütt akadunk fűzes eserjére, zuzmóra és mohára, valamint pézsmányt is látunk eleget, de annyira vadak voltak, hogy seholy lőtávolba nem kaphattuk őket. Vadászni pedig nem értünk rá. Az idő egész délelőtt szép maradt, úgy hogy délben egy halmon pontos sarkkötő síkra tettünk szert, melyből megtudtuk, hogy az ész. szél. 76 f. 58 p. vagyunk. Ezután még három tengeri mérföldet haladtunk északkeletnek egy halomig, melynek ormáról pompás kilátás nyílt a tengerre és köröskörül minden irányban.

Itt le kelte tennünk utazásunk zárkövét.

Mintegy tizenöt száz láb magasságban lehetünk, fél német mérföldnyire a parttól, melynek körvonala is még mindig emelkedő fensík miatt nem vehettük ki tisztán. Szeretünk volna még egy-két mérföldet beljebb hatolni északkeletnek, hogy az ismeretlen északi távlatot is szemügyre vehessük, de a vihar előjelei félreismerhetlenül figyelmeztettek, hogy végezzük mielőbb munkánkat és siessünk vissza sátorunkba. Payer főhadnagy tehát azonnal hozzáfogott dolgához és fölmért különféle tetőponti szögeket (Azimuth).

Mi ezalatt fölhúztuk loboöngöket, összeraktunk egy kőhalomra s egy kis dobozban a következő okmányt helyeztük el benne:

»E pontig, mely az északi szélesség 77 fok és 1 perc, a nyugati hossz 18 fok 50 perc alatt fekszik, a német sarkexpeditió, a sabini szigetkikötőből huszonkét nap alatt tette meg az útát szánon, az utolsó három mérföldet pedig gyalog. A viharok, melyek nyolc napig a sátorban kényszerítették bennünket maradni, és az út rendkívüli nehézségei, valamint élelmiszereink megfogyottúsága nem engedték meg az előbbre haladást. A part, mely keletnek meredeken fut alá, északnak mintegy 1500 láb magas fensíkből terül el. A tenger, a mennyire csak látnunk lehetett, egy végnélküli jégpusztaságot képezett. A szárazföldi jég, mely teljesen sima és több esztendőnké látszik, legáltalában is két német mérföldnyire nyúlt el a partoktól. Az idő igen fészta volt, különösen keletnek a tenger fölött. Nagypénteken, 1870. april 15-én.

Koldewey Károly, az expeditió parancsnoka. Payer Gyula, főhadnagy. Klenzer Th. és Ellinger P., matrózok.

Ezután a szögmérő távesővet egy távolabb levő jégdarabra helyeztük, hogy bizonyosságot nyerjünk arról, vajjon csakugyan mozdulatlan-e a jég. A jégdarab nem mozdult, a mi egyébiránt előre látható volt, mert a súlyos tengeri jég egészen összeperre látszott lenni a szárazföldi jéggel.

Miután meggyőződünk, hogy a partok közé soha, vagy csak nagyon is kedvező időben volna lehetséges a felhajózás, megkezdtük útunkat visszafelé. E jégvilág itt az örökkévalóság sáncainak látszott. Szánon azonban, kellőleg felszerelve el lehetne jutni az ész. szél. 80 f. sőt talán tovább is. Élelmelés tekintetében nagy előny az, hogy a vad mindenféle sok, és a vadászat nincs sok nehézséggel összekötve.

Félnegy volt, midőn útra keltünk és este kilenc órákor már sátorunk alatt pihentünk. Az itmaradtak igen jól felhasználták a napot. A takarókat megszárogatták, a sátozt és szánt rendbe hozták, s a mi fő, három pézsmányt löttek. Csaptunk is olyan lakomát, minő aligha volt még ez égalj alatt. Alig hogy elhelyezkedtünk a vacsora után, a vihar ismét leszáradult láncáról és dühöngött egész reggelig.

A visszavonulás kevesebb nehézséggel járt. Útközben két medvét is löttünk: mind nekem dacára úgy ki valánk észre, hogy alig vártuk már, hogy a hajóra érhesünk. Naponkint négy-öt mérföldet haladtunk.

April 2-én reggeli három órákor a Sabine-sziget északi csucsnál tanyáztunk. Fölhúztuk loboöngöket és vigan mentünk előre, mert tudtuk, hogy a »Germania« fűdélzetén friss kenyér, vaj, sajt, sherry stb. várakozik ránk. Déli tizenegy óra volt, midőn megérkeztünk. Képzeltük, mily ujjongva fogadtak bennünket.

A mi a további részleteket, valamint számunk tudományos vivmányait illeti, e tekintetben szólni fognak azon nagy munkák, melyeket az expeditió tudós tagjai most rendeznek sajtó alá.

Temetkezési helyek Spanyolországban.

A sok különféle sajtóosság közt, melyek az iberi félszigeten időző idegenek előtt annyira föltűnnek, tartoznak a temetkezési helyek is, hol a nagyobb városok előkelő és szégyényes lakói örök nyugalmaikat lelik.

A mi temetőink kerthez hasonlítanak, melyben a szomorú fűz, a cyprus-fa s más bő lombosú fák nyújtanak árnyékat egy társaságban, hol a mohák és rózsabarovított sírhantok minden lépésünkkel élénken figyelmeztetnek, hogy: »ember, por vagy és porrá léssz!« Az egyszerű fakereszt, mely a szégyényebb sorsú apák, anyák s gyermekek sírdombjait végére tűzetik, épp úgy, mint a márvány- vagy homokkőből faragott díszes síremlékei a gazdagoknak, egyformán alá vannak vetve az idő hatalmának, mely fakeresztet és márvány- emléket egyaránt elpusztít. A régiek helyét újak foglalják, s a holnap gyermeke nem is sejtí, hányan nyugoszszák örök álmukat ott, hol ő kedvesét siratja.

Egy spanyol temető egészen más látással van. Itt nem elégszünk meg a pompás síremlékekkel, melyeken az elhunyt nagy érdemei ragyogó aranybetűkben fénylenek, hanem külön csarnokok, számtalan fülkékkel vannak építve, hol a koporsók valódi értékes elhelyezésre találunk. Ha az alsó csarnok megtelik, új emeletet építenek s ez szükség szerint halad úgy, hogy néha hatemeletes síresarnokok is emelkednek a halottak áll befogadására. Ez a mód bizonyos tekintetben igen célrányos, mert aránylag kis terjedelmű helyen végtelen számú koporsókat lehet elhelyezni, egy-egy fülkében néha tíz koporsó is helyet találván. Nálunk az elődöktől, ősköztől maradt szokáshoz ragaszkodnak s követik a szentírás mondását, hogy: »a test adassék vissza a földnek, honnan vétetett.«

Az elhagyott falusi temetőnek, félig beomlott sírhantjaival, törött keresztjeivel s odvas fejfáival nálunk mily egész más benyomása van, mily egészen más érzelmeket kelt szívünkben, mint a pompás, ragyogó, aranytól borított síremlékek labirintja, melynek szemlélésénél okvetlenül a művész vésőjére, ügyességére gondolunk, a halálról való megemlékezés helyét.

A szokás, hogy nagy emberek sírjait kápolnákkal, értékes emlékekkel, szobrokkal jelezzük, megmutatandó az utóvilágnak, mily tiszteletben részesült az elhunyt kortársai előtt, igen díszes; hanem itt is korlátokat kell tartanunk. Ne vigyük a fényt, a pompát, a fényűzést a halál birodalmában oly véletelre, hogy a szegény ember, ki e nagy fény közé kerül s a pazar bőséget látja, annyira elszomorodik, miszerint megirigyelje sorsát azoknak, kik a földben nyugoszszák és szája saját sorsát, mely nélkülözésben, nyomorban éni kényszeríti.

Olajtörés teknősbékatojásból.

Közép- és Dél-Amerikában néhol roppant tömegtelenben található a teknősbékatojás. Különösen a Peru folyam elágazásainál száz-százecrével található maguk az állatok is. A bennszülött indusok valóságos vadászatot tartanak e teknősökre és tojásaikra, a nélkül, hogy legnagyobb pusztításai dacára is a roppant mennyiségűt a hiány láthatóvá lenne.

Az ottani teknősbéka legtöbbször a folyókban és partmelléki mocsáiraiban élcsökdik s csak nagyritkán jó napközben a szárazra, hogy a napon sütkezzessen és annak idején tojásait lerakja. Mindkét esetben oly tömörült csapatokban vonulnak előre, hogy az indusok nem is mernek útjukba állni, mert merészségükért ugyanecek meglakolnának s ellenségük karmai nem egy helyt hagyának rajtuk véres nyomokat.

Az indusok azért a jobb részt választják: megvonulnak hátul türelmesen s bevárják, míg a raj ismét megindul. Ekkor aztán fölugrának a vadászok, utánuk sietnek s az elmaradtakat követik annyit fognak el, mennyit csak akarnak. Tökéletesen elégséges, ha a megtámadottakat hátfülkéire fordítják, mert ekkor már azok nem menekülhetnek. Az elfogott állatoknak mellét betörök, belsejét kiszedik, melyen bizonyos sárga zsíradék tapad, mi az indus háztartásban lényeges szerepet játszik és úgy az ételünk fűszer, mint a világításnál olaj gyantát is használhatják.

A szaporítás idején a teknősbéka vadásztáival fölhágnak, hanem annál nagyobb buzgalommal látnak a tojásszedéshez. A napos helyeket lepik el az állatok, midőn kiszállnak a vízből, hogy petéiket elhelyezzék. A napos, homokos helyeket mindenképpel kedvelik, s itt azonnal

mely üreget vájnak első lábakkal. Alig készült el az üreg, a nőstény megfordul s megszabadítja magát minden tojásától. Körülbelül 40—60 tojást hagy hátra, s ekkor az üreget betakarja. Rövid negyedóra alatt az egész műtétnek vége s a teknősbéka újra visszavonulnak mocsáiraikba és folyókba.

Alig hagyták el azonban helyeiket, a jó indusok is ott teremnek, fölkatatják az üregeket s mind elviszik a tojásokat, talicskára helyezve; aztán pedig ifjú és öreg hozzá lát, hogy e tojásokat bizonyos hegyes eszközzel átfuraja.

A sárgás, kásaforma mézga-féléből, mely e műtét folytán származik, a felső zsíros réteget leszedik, a maradékra vizet töltenek s az egészet erősen összekeverik. Pár perc múlva már ismét új olajréteg támadt, mely az előbbi olajanyaghoz gyűjtetik. Ha többszöri összekeverés után nem származik több olajréteg a víz fölött, a maradékot a folyóba öntik. Ez oly falatokul szolgál a vízi lakóknak, hogy halak és alligátorok majd halálra öszezvesznek a kanc fölött.

Az olaj-anyagot illetőleg, a tojásoknak ügynevezett fehéré, mely legemesebb része a teknősbékatojásnak, üstökbe tétetik s a tűzőn fölfőrtatván, lehabozzák s végül egészen színtelenné lesz. Ekkor már igen jóízű olaj, főcikke a konib hinduknak, kik eszerben adják a szomszéd népeknek. Az indusoknak meg van olajos korsójuk, nejük, gyermekük; ezeket együtt egy talicskára helyezik s úgy küldik a legelső állomásra: a misióhelyre, hol olaját átadja s kap érte képeket, szögeket, üvegyöngyöket, tarka-barka szövetekeket, láncokat, nyilatkat s más hasznos tárgyakat, mik az indust egész évre boldoggá teszik.

A táncmester.

(Hartmann Mór elbeszélése.)

(Folytatás és vége.)

Hajónkon egy igen bájos teremtes is volt, kinél szebbet soha dertemben nem láttam. Miss Addát egészségi szempontból enyhébb éghajlat alá, Kairóba küldték. Egy örege, tisztos hölgy és nagy szolgasemélyzet kíséretében utazott. Földieit közül, kik ugyane hajón utaztak és kik közt volt néhány tiszt, nemes magaviselete, műveltsége és tartózkodó, de nem gögös viselete által tűnt ki. Teljesen ismerte önébészt és kerítte a tisztok társaságát, mely nem a legépületesebb lehetett, különösen az ily művelt hölgyekre. A tiszt urak több oly szokást sajtítottak el, melyekkel szalonban, elegáns delnök előtt elő nem állhattak. Miss Addát különben büszkeségéről már Kalkuttában is ismerték, és a tisztok előtt, kik ott a társaság színe-javát képezték, nem nagy kedvelésben részesült. Sokan azonban azt remélték, hogy a szép hölgy a hajón levetkőző tartózkodó magaviseletét és bizalmasabb lesz. Egy-egy fiatal tiszt e bizalmasághoz már igen is vérmes reményeket kötött. Közélebe jutni is már diácsszínnek, diadalnak látszott; talán még győzelem is fejlődhetik belőle. Miss Adda még többi előnye mellett igen gazdag is volt és a tisztok közt nem egy reménybeli vágygény mutatkozott, mindannyi házasulandó jelölt. Midőn családunk, még elkeseredettebbek lenének és nekem úgy tetszett, mintha titkos összeesküvést forralnának a hölgy ellen. Nem tudhatam meg ez összeesküvés tárgyát, holott magam játsztam benne a főszerepet. Én voltam az eszköz, kit bösűjokra miss Adda ellen fölhasználtak.

Miss Adda elejétől fogva igen nyájas volt irántam; néhány nap múlva már igen bizalmas ismeretséggé fejlődött társalgásunk. Majdnem egész napon át együtt valánk; éjjel karra fűzve sétáltunk föl s alá a földüzeten; midőn Adenben megálltunk és kikötöttünk; megengedte, hogy a városon keresztül lovagja legyek. A tisztok természetesen féltékenyek lettek, de ezt még sem érezteték sem velem, sem miss Addával; sőt néha úgy tetszett, mintha viszonyunkat előmozdítani segítenek, miután többször honyelt hagytak számomra Adda mellett, midőn későn érkeztem s helyem elfoglalhatták volna. Midőn én hozzá közeltem, a többiek mind odahagyták s magunkra maradtunk. Éjjel különösen senki sem vetődött közelünkbe.

Részemről csak azt hittem: e viselettel csupán éreztetni akarják miss Addával, hogy kitüntetésemet s az ő mellőzésüket egész közönytől fogadják. Miss Adda szintén ezt gondolta. Csakhamar azonban mind e kieséségeket feledők, mert igazán boldogok valánk. Adda gyakran édesdeden beszélt nekem a Rajna partjairól, hol egy rokonai közül, egy ind-angol tábarnok özvegye lakott, ki Bonnól gyakran elragadólag írt e folyam pom-

pajáról, fenségéről. En e szavakban célzást láttam a kimondhatatlan meglepedettségnek, boldognak éreztem magamat. Oda képzeltem magam a Rajna partjaira, a legszebb hölgygyel a világon!

E szavak után a kapitány ismét szünetelt, hangja mintha megtagadta volna a szolgálatot; oly izgatott volt, hogy reszketett; homlokáról letörülte a verejtéket s az asztalra hajtá fejét. Megtörve, megsemmisültnök látszott Midőn fejét ismét föl emelte, bárki megesküdütt volna rá, hogy titokban könyezett s mégis aztán egészen rendbeszedve magát, folytató:

— Boesásson meg, kedves doktor, hogy kissé megakadtam; hanem a remény utolsó csillámlásának elbeszélése s a sebnek említése, mely még még most is vérzik, igen fájdalmas. Sietek is, hogy csakhamar végére érjünk a történetnek. Suezből Kairóig utaztam Miss Addával; e nagyon is kényelmetlen útban még kívánatosabb volt lovagoskodásom, mint azelőtt, az egész tengeri úton. Kairóba megérkezve, az »Oriental« vendéglőt már felében elfoglalva találók tisztársaimtól, kik velünk utaztak. A szállodában úgy voltunk, mint a hajón, kivéve, hogy itt még szabadabbak voltunk, és még többet lehetünk egymás társaságában. Kis kirándulásokat tevének néha a városban, a mecsetek felé és a közel vidékekre. Bizalmasságunk napról-napra növekedett s vele növekedett egyszeresimind boldogságom. Úgy tetszik, mintha minden reményem és kívánságom teljesüléséhez közel állnék. Ez érzelmem mentem egy reggel hozzá, hogy mint előre tervezők, sétalovaglásra folszólítsam; az arabok már ott vártak lenn a ház előtt ránk. Adda ajtója be volt zárva. Valami gonosz sejtés mintha ezer águ tört döfött volna szívembe; éreztem, hogy egyszerre nagyon elhalványultam. Erősen zörgettem a bezárt ajtón. Végre megnyílt és Thankley asszony lépett ki zavartan, elfogulva.

— A miss nem fogadhatja önt el, kapitány úr!
— mondá halkán, alig érthetőleg.

— Miért nem? — kérdém tempán.

A helyett, hogy kérdésemre felelt volna, így szólt:

— Igaz-e, mit ma reggel a tiszték Miss Addának mondtak?

— És mit mondtak?

— Hogy... hogy ön Kalkuttában táncmester volt?

— Mitém feleltem, csak némán néztem miss Adda kísérőnőjére.

— Ön tehát belátja, beláthatja! — folytató a nélkül, hogy tovább folytatta volna. En egyet bölintottam fejemmel, míg a nő eltűnt az ajtón. Odatámaszkodtam azután az oszlophoz s csak azon esodálkozom, hogy össze nem rogytam. Valami mozgást hallék a korridoron és egy fiatal katonatisztet vettem észre, ki hallgatkozott. Villámként futá egyszerre keresztül a gondolát egész lényemet, hogy itt valami összeesküvést forraltak ellenem. A tiszték ismertek s azt akarták, hogy miss Adda kompromittálva legyen általam; csak arra törekedtek, hogy lehető bizalmas viszony fejlődjék közöttünk, és aztán a titok fölfedezésével annál érezhetőbben megboszulják magukat a gazdag és szép hölgyön.

Egy ugrással a fiatal tiszt oldalán termetem s erősen vállon ragadtam. Hanem midőn a majdnem gyermek hadnagyoskát magam előtt megpillanttam, érdemetlennek találtam boszúmrá; hozzá még olyan különös, megnevezhetetlen remegés fogott el, féltem, hogy talán ő is, mint ama tiszt Agrában, vonakodnék elégtételt adni, és akkor... Elhagytam tehát és Lang kapitányhoz sieték, ki mindnyájuk közt legűszintebbrek, emberszeretőbbnek és leglovagiasabbnak látszott. Azt hittem, ő leginkább szakított az előítéletekkel és legérdemesebb arra, hogy elégtételt szolgáltasson. Ellenfelem legérdemesbjét akartam egy csapással megsemmisíteni. Ismét hadi lábpon álltam s feledém három heti boldogságomat. És hogy rövid legyen: Lang kapitányban nem esalódtam. Még az nap megverekeztünk a bulaki nagy sétányon. Lang kapitány épp arra a lóra ült, mely miss Adda számára volt készen tartva. Jobb karját zúztam szét szegénynek, úgy hogy ájulva vitték a szállodába. Még ez este elhagytam Kairót; boldogságomtól úgysis örökre elbuesztam. Addának nem mondtam s tőle nem vettem búcsút. Alexandriába egy Lloyd-gőzösnőn hajóztam, s így jutottam Smyrnába. Nem tudok semmit Addáról, azt sem tudom, Lang kapitány veszélyes sebe begyógyult-e? Es most, édes doktor úr, jó éjt, vagy inkább jó reggelt! Már három óra. Menjen szobájába és aludjék, a mennyit alhatik, mert nekem még sok elintézni valóm van.

Igy szólt Reelberg kapitány és elhagyta a szobát,

mielőtt csak egy szót is válaszolhattam volna. Elbeszélésén gondolkozva mentem szobámba, ruhástól a pamlagra vetém magamat és nyugtalan, zavaros álomba merültem.

Körülbelül három óra múlva smyrnai szolgám őbresztett föl; egy levelet hozott. Sokáig néztem álmosan, meredten a levélre a nélkül, hogy olvastam volna. Valóban nagy megerőttembe került, míg a peesótt fölbontám s a levelet olvasni kezdém. Nagy sokára vettem észre, hogy oly sorokat olvasok, melyek a legnagyobb remegésbe kell, hogy ejsenek. A nélkül, hogy tudtam és akartam volna, ugrottam föl a pamlagról, és most már teljesen magamhoz térve, olvasam a következő szavakat:

»Kedves doktor! Minden rendben van. A német fregattek egyik tisztje: gr. Mark lesz az én segédem; ön részére a jó Lichtenberg vegyészét kértém föl. Pontban hét óraker ott lesz az ön lakása előtt, lovat is hozva ön számára. Gr. Mark a hajó orvosát hozza magával. A pisztolyokról majd ön gondoskodik. Nyolc óraker Homer völgyében találkozunk. Magától értetődik, hogy segédeinknek párbajunk okát egyetlen szóval sem említém. Öszinte barátja Reelberg.«

— Megbomlott! Neveléses! — kiálték, miután a levelet elolvastam, aztán bosszankodva föl s alá járkáltam a szobában. — Nem verekszem meg vele! Hogyan is juthat észbe, hogy velem verekedjék, midőn annyira bizalmas volt irántam és szíve minden rejtékét föltárta?... Miattam ugyan soká várhat a Homer völgyében, akár itéletnapig várhat, én még sem leszek ott, hogy agyonlőjjön.

E monológ után ismét a pamlagra vetém magamat és be akarám magamnak bizonyítani, hogy az egész históriát figyelembe sem veszem. De még sem nyugodhattam; fölkeltem s irtam egy-két sort, melyben a kapitányt kértem, hogy engedjen még egy találkozást, bizalmas beszélgetést és vagy ő jöjjön hozzám, vagy engedje meg, hogy én meglátogassam.

A smyrnai szolga azonnal elsietett a levéllel, és én hozzáfekttem az öltözködéshez. Először is, hogy a különféle furesábnál-furesábnál gondolatokat száműzzem, fejemet a leghidegebb vízzel megzuhanyoztam. Alig egy félóra múlva küldöttem egy kis levelekkel érkezett vissza, mely következőképen hangzott:

»A kívánt bizalmas beszélgetésbe bele nem egyezhetem, miután annyira el vagyok foglalva, hogy nincs egy szabad percem is. Most éppen indulóban vagyok a hajóra, hol segéddel kell találkoznom; különben is e beszélgetés, a tanúk már fölkerve levén, egész szabályellenes lenne. Igen jól tudom, mit akar és mit mondat, ön nekem: ki akarja fejteni tiszteletét irántam. Istennem! kinek mondja ön ezt? Nem tudom-e én eléggé, nem érzem-e legfájdalmasabban, hogy önnel kell szembe állnom? Hanem meg kell lenni! Tönnem kell, ön jól tudja, jobban, mint bárki, hogy tenem kell. Meg kell önnel verekednem, inkább, mint bárkivel, mert hisz ön egy egész társaság előtt nyíltan, hangosan mondá, hogy egy táncmesterrel soh'sem verekednék. Be kell bizonyítanom, hogy fog, meg kell önt hazudolnom. R...«

Káromkodtam, nevettem, szitkozódtam, s a mellettkészültem a kilovaglásra. A legbolondabb, legeszeveszezebb történetnek látszott, melyben eddig emberek szerepeltek. Két barát verekedjék meg, kik egymást szeretik, besülük s meg nem sértették. Egy ideig még reménykedtem, hogy talán a párbaj színhelyén mégis csak ki fogom valamiképp egyenlíteni a dolgot, de minél inkább gondolkoztam e tárgy fölött, annál hitlenebbnek, valószínűlenebbnek tetszett, hogy reményem teljesülhessen. A kapitány egyszerre egészen más világításban tűnt föl előttem, izgatott, beteges volt; bizonyos rögeszmében szenved, gondolám, közel van a megtébolyodáshoz. Elhatároztam, hogy mindenkivel megverekszik, ki őt vagy bármely táncmestert a világon megcsért. A segédeket nem világosíthatam föl hőbortjáról; mi volt más teendő, mint belenyugodni a sorsba s várni, hátt ha valami véletlen elhárítja a keserű polarat. En a kapitányt nem ismertem utóvégre oly hidegvérűnek, hogy agyamba röppithetné golyóját a nélkül, hogy könyörületessege, baráti érzelme védelmemre ne kelne.

Pontban hét óraker megérkezett Lichtenberg, közös barátaink közül a legkedvesebb, mivel mind én, mind a kapitány rokonszenvezünk. A ló föl volt már nyergelve, és így nekem csak föl kellett állnom s mennem az örmény-nyegved felé.

— Micsoda furesa dolog ez? — kérdé Lichtenberg.

— Nem annyira furesa, mint ostoba dolog, melyről azonban senkit föl nem világosíthatok.

— Nem is kíváncsiságból kérdezem, — folytató Lichtenberg, — hanem részvéthől. A kapitány, midőn ma reggel meglátogatott, oly szokatlan hatással volt rá, hogy ki nem okozhattam belőle. Első pillanatban valóságos embernek tetszett, oly embernek azonban, ki valamely forró láz küszöbén áll; csak aztán tudtam meg, hogy párbajról van szó, és ez okozta e változást.

Némán lovagoltunk tovább a hegy felé, a genuai várhoz. Mőgöttünk az öböl föltárta minden szépségét; balról a széles utcaálról hosszú karavánokat láttunk előremozogni; tevék, öszvérek nagy csoportban lépdelték egymás után, hátukon az élelmi szerekkel, miket a városba cipeltek. A tiszta hajnali légben még a nyakukról lelógó kongók és csengők zaja is édes melódiába olvadt össze. Eljöttünk a szép zöld hegyek területé el, melyek O-Azsia mysteriumainak titokteljes kárpitjai gyanánt tűntek föl. Minden oly ragyogó, oly fényes!

E csöndes, mélységes völgy torkolatánál, melynek keleti részét hosszú árny fődé, találkoztunk a kapitánynyal, Mark gróffal és a hajó sebészével. En már a távolból észrevettem, hogy Reelberg kapitány lassan lovagol, hanem előtünk érjen a színhelyre. Midőn már majd odacrűnt, ő is megerecszté a kantárszárát és megállapodott az árnyékos helyen. Mi ketten legrouttunk lovainkrol, míg segédeink tanácskoztak. Ezalatt a kapitányhoz akartam sietni, hogy pár szót váltsak vele, hanem ő idejekorán észrevette szándékomat és hátat fordítva, távozott tőlem.

— Vigye el az ördög! — mormogám magamban és visszatértem helyemre és vizsga szemekkel tekintgettem az előttem egészen ismeretlen Mark grófra. Körülbelül huszonnyolc éves, széke, fölötte merev férfi volt, megnyúlt, örökké haragos ábrázattal. Úgy tetszett, mintha az egész komédiában csak úgy immel-ámmal szerepelne. Mikor felém jött s a pisztolyok közül kettőt elem tett, hogy válaszszak, azt hittem, tükön áll. A másik pisztolyt a kapitánynak nyujtá át. Ezután a két segéd félrelállt. A gróf roskedvvel dörmögé:

— Most, uraim, tetszés szerint cselekedjenek; az egész történet oly szabályellenes, oly érthetetlen, rohamos, hogy a legtapasztaltabb nemes ember is zavarba jönne, ha kérdőre vonnák, hogy tulajdonképen most mi a teendő?

Mi azonban már szemben álltunk s vártuk a jelt.

— Lőjjön, kapitány! — kiáltám végre. — Öné az első lövés, ön a megsértett!

— En a megsértett? — szólt vissza a kapitány, mig arcát haragos pir önté el. — En legkevésbé sem vagyok megsértve. Ön a kihívott, ön fog löni először.

E szóváltásra közénk lépett Mark gróf.

— Uraim, mondá némileg sértődve, — mit jelentsen ez? Minden szabály ellenére van, hogy a segédek a párbaj okát ne ismerjék. En e szabályellenességet a kapitány kérelmére első percre elnéztem, hanem az önök szóváltása, mely a párbaj színhelyén szintén szabályellenes, ismét eszembe juttatják s figyelmeztetnek rá. Hogyan ítéljenek a segédek, ha nem tudják, mi körül forog a sértés? Főlhívom azért önöket, uraim, mondják meg, mi késtetete önöket e párbajra?

— Gróf úr, — mondam én, — ez a mi titkunk.

— Ha nem szólnak, — viszonozá a gróf gúnyosan és vállalt vonva, — fölteszem, hogy szégyenlik föltárni az okot s e szerint hozzám nem méltó, hogy ez ügyben segédeskedjem. Tehát ezennel visszavonulok.

A gróf nem is habozott, hanem indult lovához, hogy nyeregbe ugorjék. A sebész is magával hívá.

A kapitány izzó szemekkel nézett a grófra, egészen elhalványult, és minden tagjában remegett. Egészen chrűmiltam, midőn arcára tekinték. Tegnap óta mintha tíz évvel öregedett volna meg. Tekintete mindinkább merevült s mindig a grófon pihent.

Egész testét mintha göresös rángás fogta volna el. Végre hirtelen elhagyta helyét, a gróffhoz ugrott, megragadta karját s így szólt:

— Megmondom tehát önnek az okát! — kiáltá a legnagyobb düh hangján. — Ennek az urnak b: kell bizonyítania, hogy megverekszik egy táncmesterrel.

— Táncmesterrel? — kérdé a gróf. — Hát ki táncmester e helyen?

— En, én vagyok, gróf úr! En táncmester vagyok! — kiáltá a kapitány és széles mellét a vére, kihívólag tekintett a grófra, mintha tudtára akarná adni, hogy vele is, meg mindenkivel megverekszik, ha tiszteletlen szó jó ajakára.

— Táncmester? — szólt vontatva a gróf és visszalépett, aztán folytató: — Mark gróf nem volt és nem lesz soha egy táncmester segéde.

A gróf megfordult, hogy induljon, de még utóljára egy megvett tekintettel mérte végig a kapitányt.

— Mr. Hirsley! — kiáltá őrjöngve. — Istenemre, egészen hasonlít Hirsleyhez.

Magán kívül volt. En földredobtam a pisztolyt s karonfogtam az orvost, hogy a kapitányhoz vezessen; úgy tetszett, mintha itt nagyon is nagy szükség volna orvosi segélyre.

— Maradjon, — szólt a kapitány magán kívül a grófnak, — maradjon, vagy lövök!

A gróf egy percig megállott s aztán lenézőleg tekintett a kapitányra, ki e percben velőtrázó kacagásban tört ki.

Kacagva futott tovább, én utána; hanem mielőtt utolértem volna, lövés dördült el, és a kapitány véreből hevert előttem. Agyonlötte magát.

Kétségbeesésben megőrült és saját önmaga életét oltá ki.

Azon helyen teteműk el a szerencsétlen kapitányt, hol elesett. E hely a Homer-völgy legregényesebb pontja, valóságos mennyország. Még egy öngyilkos is, egy oly nyugtalan lény is, mint a kapitány, békével nyughatik ott.

Fordította SZÉPFALDI Ö. FERENC.

Hírek.

— (A nemzetközi európai kongresszus.) mely a jövő hóban Szentpétervárt fog ülésznai, legközelebbi ülését Pesten tartja. Első eset, hogy a főváros európai tudományos tekintélyek találkozási helyeként szerepel.

— (Második magyar színház Pesten.) Miklósi Gyula, a budai színház jelenlegi igazgatója, engedélyt nyert a várostól, hogy a terézvárosi István-téren ideiglenes színházat építhessen. Az építéshez pár nap alatt már hozzá fognak s októberre kész is lesz. A városigyetben levő német nyári színház éppen lebontatván, Miklósi ennek anyagában is sok segítséget nyer. A város arra kérészte Miklósi, hogy színházát egy hóval előbb tartozik lebontani, mint a Herminátérre tervezett népszínház megnyitlik. E szerint Pesten máris második posztójára van a magyar színház, s hiszik, hogy a népszínház megnyitlyog egyetlen pillanatra sem vesztí azt el nemzetiségünk.

— (A választások) már csaknem egészen véget értek. Julius 21-ikig a megválasztott képviselők száma 379 volt, és pedig 235 jobboldali és 144 ellenzéki.

— (A »Budapesti Szemle« iránt.) melyet akadémiái pártfogás mellett Gyulai Pál fog szerkeszteni, írói körökben már is nagy az érdekltség. Az első évben e folyóirathó minden két hóban egy tízemégy ives kötet fog megjelenni, s ha a közönség részvétele kielégítő lesz, akkor már a második évben havi folyóirattá válik, tíz ives füzetekkel. Ez utóbbi igen óhajtottó.

— (Ipolyi Arnold vegyes munkái) nem sokára két kötetben jelennek meg Ráth kiadásában. Az első kötet magyar műtörténelmi tanulmányokat tartalmaz, s ismerteti a középkor hazai monumentális építészetét, szobrászati és festészeti emlékeit; a másodikban pedig történelmi és irodalomtörténeti értékesékek lesznek.

— (A délmagyarországi történelmi és régészeti társulat) megalakulása ügyében Ornos Zsigmond tomesí főispán e hó 25-ikére hívta meg az érdeklteket Temesvárra. Az alakulandó társulat célja Temes, Torontál, Krassó és Arad délmagyarországi megyékben, nemkülönbön a polgárosított bányászi határvidékek egész területén a történelmi múltat és jelent lehetleg földeríteni s az ezzel foglalkozó szakmunkákat figyelemmel kíséreni, továbbá az e vidéken élszóra létező ősi, ó-és középkori műregiségeket ásítások, adományozás, esetleg vétel útján egy megalapítandó régészeti egyleti múzeum számára ó-szorgyújténi, a történelmi értéki romokat kellő fölügyelet által a végpusztulástól megóvni, és alkalmas helyeken ásításokat eszközölni; végre a hazai történetudomány és archaeologia művelése és megköveteltése iránt minél szélesebb körű érdekltséget ébreszteni. E cél elérésére nemesak szakképeségek és szakkedvelők egyesítése, történelmi és régészettudományi dolgozatok írása, kiadása vagy nyilvános fölülvásása, hanem nyilvános gyűlések tartása és kirándulások eszközése, levél-és könyvtár-berendezés, nemkülönbön a műemlékek, meg régiségek tanulmányozása és ismertetése által törekszik. A »délmagyarországi történelmi és régészeti társulat« tagja lehet minden földelhen honpolgár. A tagok kétfélek: alapítók, kik 100 frtos alapítványt tesznek le, és évdíjasok, kik évenként 5 frttal járulnak a társulat céljainak előérésére. A társulat folyóiratot is szándékozik kiadni.

— (Leányvásár.) A »Nagyvárad« írja: »Mindenké tudja, hogy a báihar megyei havasok között Topánfalva körül minden évben a gör. nem-egyháskert által tartott Péter Pál napján leányvásárok szoktak lenni. A román

pör fölpakolja leányát hozományával együtt szekérre s elviszi a helyre, hol a leányvásárok tartatni szoktak s kipakolja. Száz meg száz ember, asszony, leány nyüzsgés ilyenkor a hegytetőkön. A legények elindulnak keresni jóvendőbelijeket, s ha valamelyik legénynek megteszik egy leány, odamegy a leányhoz elmondja, mily vagyon fölött rendelkezik s az apítól megkéri az »imádott« kezét a nélkül, hogy valaha beszélt volna is vele, vagy csak látta volna is. Ha aztán tetszenek egymásnak, megcsinálják a vásárt s lesznek férj és feleség. Az ilyen leányvásárokra rendszer íri emberek is kirándulnak mesz-sze tájrol, részint hogy gyönyörködjenek, részint hogy csináljanak a csinosabb »fáták«-kal egy kis »jux«-ot. A legközelebbi leányvásár alkalmával 150 hajadont adtak el. (E szegény nép évről-évre nagy fű-adással túrja a földet, hogy egy kis kukoricát, vagy néhány maroknyi búzát nyerjen; sokat grányolják és a legbarátabb hírbe hozzák a leányvásárok miatt, pedig e nélkül aligta törtémenek ott házasságok. A falvak távolesók, szétszórva s az úttalan utak csak ritkán járhatók. A falvak nem is oly népesek, hogy egyben-egyben sok házasság történhetne; a legények, hajadonok itt hába várnak alkalmatosságot vagy farsangot; de várják s topánfalvi gyűlékezést, mert ez szolgál aztán ismerkedési helyül; itt választ ki a legény valakit, miután a falubeli ismerősök tanúskodnak, hogy megérdemli, mikép jóvendőbelije legyen. Mindenesetre sajátosság szokás, de a vidék viszonyai, a lakosság szétszórtsága még alkalmasint soká fántartja. (Különbön e leányvásárokkal sokkal figyelemreméltóbbak azok, melyeket művelt városokban farsangon át és farsangon kívül tánevigalmak és sok mindenféle más cím alatt tartanak, s melyeket alig lehet indokolni annyira, mint a topánfalvait. Szerk.)

— (Az országos dalárinn-pály előkészületei) már nagyban folynak N.-Váradon. Az ünnepegy szeptember 7., 8. és 9-én lesz, s a dalárok közt »nagyváradai hölgyek« díja címen is osztnak ki nyereményeket, és pedig egy elégans, csinos kiállítású, értékes, magas ezüst serlget; egy karmesteri pálcát és egy arekép-albumot, mely tartalmazni fogja Nagy-Várad szépeinek photographiáit. A Rhédey-kert árnyas lombjai alatt építik a dalearnokot; emlékérmek: veretnek s darabját 50 krjával fogják elárúitni. A rendező bizottság egyébként is nagy tevékenységet fejt ki. A lelkes nagyváradai hölgyek vendégszeretők szívéllyességgel ajánlják föl hajlékukat a vendégek elfogadására. A nagy hangverseny a szinkörben fogják megtartani, s előleges próbák a reformatus templomban lesznek.

— (Előfizetési fölhívások.) Tánecsis Mihály összes műveire hirdet előfizetést Csávoszky Lajos, Törs Kálmán és Hollós László; körülbelül 22—24 kötetre terjednek e művek, s az első hírom kötet már sajtó alatt van. Ez egy egészen új munka lesz: »Életpályá és emlékiratok« címmel, melyet az öreg Tánecsis börtömben is folyóást írogatott, noka a világtalanság éje borítá rá. A könyvet az írónak és hű nejeinek arképe is fogja díszíteni. A művek ára 15 frt, de ötförntös részletekben is bekölthetők, többi közt Tetty Nándor könyvkereskedésébe. — A »haza nagyjai« című emlékkönyvre pedig Iklódy Gyözöf hirdet előfizetést, melyben föl fogja elemeitni a nemzeti ügyünk védelmében elbukott vértanúit, valamint azok emlékeztetést is, kik irodalmi, művészet s egyéb közhasznú érdemeik által a nyilvánosság terén örök hírt vívtak ki. E mű 10—12 nyomtatott ívnyi szöveggel és legalább 30 jól lefegyképezett síremléssel lesz ellátva. Előfizetési ára 8 frt, díszkötésben 10 frt. A tiszta jövedelem fele a budai honvédség szobrára, egy negyede az Eperjesen hős halállal kimult Dessewffy Arisztid emlékére emelendő színház javára fordítatik. Az előfizetési pénzek Aigner Lajos pesti könyvkereskedésébe küldendők. A mű nov. 1-jére jelenik meg.

— (Volt egyszer egy csillagdánk), de mivel a Gellérthegyre citadellát építettek, ennek pusztulni kellett s most eszupán csillagdai eszközceink vannak, de minő állapotban? Ezek és a Nagy-féle observatorium maradványai jelenleg a pesti egyetem gondjaira vannak bízva. — »Sirius« című, jól elterjedt német csillagszászati szaklaptól megtudtuk, miben áll az egyetem gondozása. Egy utazó elmondja itt, hogy az egykori szép eszközök egy sötét kamarába vannak összehalmozva, alakjaikkól kifecamitva és megrozsdásodva. Az aequatorialis táveső elgömbülve egy szögletbe van támasztva, mint egy régi pipaszár, a heliometer össze van roncsolva és a legnagyobb erővel sem lehet egy részét is megmozdítani stb., stb. — »utazó« számtalan tárgyat sorol még föl, melyek az egyetem kezében tönkre mentek.

— (Merénylet a spanyol királyi pár ellen.) E hó 18-ának újjelen — mint Madridból távirják — a mint a király és királyné palotájukba visszakocsiztak, őt egyén rídtő a kocsiára; szerencsére azonban a királyi párt nem érték a lövések. Egyike a gyilkosoknak megöltetett, a másik kettő elfogadott. Az elkeseredettség e

miatt általános; a nyugalom nem zavartatott meg; a királyi pár nem veszté el lélekjelenlétét, és azonnal fogadák a minisztereket, hatóságokat; a testületek és minden osztálybeli személyek szerencsekívánatait.

— (Nevezetes fürdői vendégek.) A gasteini fürdőben oly nagy a közönség, mely Vilmos császár odakeresését várja, hogy a már most érkezők nem kapnak szállást. E pillanban 800 család időkz Gastseiban, melyek már a padlásszobákat is elfoglalták; egyáltalános padlásszobák, melyek mindíg türesen állanak, most hetenkinti 9 frton béreltetnek ki. A német császár dr. Hönigsberg szállását bérelte ki augusztus elsejétől fogva, de csak 5-én érkezik bele. Bismarck lakosztálya alatt van a legnagyobb vízdesz. A császár kísérete nem igen lesz nagy, mert csak 28 szobát lérelt ki, és abból is hatot magának. — Napoleon excsászárt pedig Karlsbadba várják, hol az »arany hajó« nevű szállodában béreltek számára 6 szobát. Egy hóig fog ott időzni a szomorú nevezetesség.

— (Városi könyvtár) létesítésére új lépést tett Pest. Ugyanis az iskolai bizottság indítványozza a képviselő-testületnek, hogy a kényul-és oroszlan-utcaik, sarkán építsenek mielőbb könyvtárhelyiséget, helyezték bele a Frank tanár által hagyott nagy könyvgyűjteményt és a lét-zó köteles példányokat könyveköl, hírlapoköl, a gyarapításra pedig évenként tízezer forintot fordítsanak. Személyzetül ajánlva vannak: egy könyvtárnok tanácsnoki, két könyvtártiszt jegyzői fizetéssel, s egy díjnok.

— (A magyarhoni földtani társulat) a folyó évben Iglóra tervezett vidéki földtani gyűlést augusztus 26-án és a rá következő napokon fogja megtartani. A társulat választmányja intézkedni fog, hogy a résztvevő tagok a vidéki gyűlések részletes tervéről a hírlapok útján annak idején tudósítsanak, s hogy az igazolási jegy aug. 20-áig mindenkinek megküldessék.

— (Fegyverfoglalás.) Nagy-Kikindán a mult heten két nagy láda fegyvert koltak el. Mint kereskedelmi árúk voltak föladva, de a megnevezett tárgytól igen ellúó súlyuk lévén, gyanut kelteték s elkobozták. Az egyik kőbálnál az is föltűzö volt, hogy Kikindáca J. ottani lakosnak csak továbbszállítás végett volt címezve, s továbbszállítás helyül Mitrovica figurált, holott Mitrovica sokkal rövidebb úton lehet szállítani a küldeményeket.

— (Rövid hírek.) Suhajda Lajos evang. lyciumi tanár Selmecen, pár nap előtt húnyt el 66 éves korában. Sokat fáradozott az ifjúság növelésével, míg nem három év előtt nyugalmra vonult. Egykor Petőfinek is tanára volt, s ő az, kit a koszorús költő megénekelt, mert szekundúmba pónlta a poézisból. — A magyar pénzverdek Körmebányán és Gyula-Feléváron 1871-ben követező eredményen működtek: 264,764 darab arany 1.690,413 fityni értékben; 2.687,734 darab ezüst pénz ugyanannyi forint értékben; és 5.138,753 darab ezüst váltópénz 537,326 frt értékben. Tehát összesen 8.091,251 darab 4.925,473 frt értékben.

Szerkesztői üzenetek.

— Kérjük azon t. munkatársainkat, kik tollunk tiszteletpéldányokat ohajtottak s azokat meg is kapták, de azóta semmi figyelemben nem részesítették lapunkat, méltóztatásnak tudatni velünk, ha akarunk-e munkatársaink közt maradni? A rendelkezésünkre álló tiszteletpéldányok száma igen korlátozt s több munkatársunk van, kiknek nem is küldhetünk.

— »Peskó Panni.« Az igyokezetet nagyon tudjuk méltányolni, hanem azért ezt az ígnyeztetet »népies beszély« nem adjuk ki. — Pest: R. M. Már átalutok. — B. Fűvel: V. Megjelent már. Azt a szobrot pedig ne bántsuk; csúf biz az, de már elégcsér el volt mondva. Nagy-Várad: J. Gy. Azokat a képeket várjuk, s már itt is volna az ideje. — »A kév.« Az ilyen cikkeket, mint ez, elemi iskolába valók. — »Brutus.« Legalább is száz okból nem küldhetők. Egyik oka hogy silány.

A közlebbi napokban már nagyon érezhető volt, hogy az iskolai examenek végett értek, s halomszámra kaptak a vereséget. Majd ezek rostálására is rákerült a sor.

— Keskemetre, Sz. F. A mi a választásot illeti, azért maradt el, mert válasz helyett közöltük, a mit ön küldött. Az eddig nem közöltöt olyan, melynek van irodalmi értéke. Nevezetesen igen eleven, kedélyes rajzok vannak benne, s néhány életből vett alak. De mivel tollunk távol áll a legközelebb, s a mese éppen nem érdekes, aligta találunk alkalmat közlésére. Egy emléksznük, hogy ezt meg is írtuk. A legutóbbi küldeményt éppen most kapvún nem olvastuk meg el. Egyébránt ön tolla után szivesen közölünk ismeretterjesztő cikkeket is.

TARTALOM.

Cikkek: »A magyarországi iparos mozgalom.« — »A ki engem szeret.« — Benedek Aladáról. — »A titesök a tizhelyen.« (Elbeszélés Boz-Diekenstől.) — »A legutolsó északit expedító élményeiből.« Közli: Csukási József. — »Temetkezési helyek Spanyolországban.« — »Olajtörés tekónsbekötésből.« — »A ténemester.« (Hartmann Mór elbeszélése.) — »Hírek.« — »Képek: Ráth Károly, az iparos szövetség elnöke.« — Spanyolországi temető. — Indus olajtörök. — Életrék: »Bizalmas óra.«